

6 'De bedreiging van de openbare orde kwam niet van een aantal woestebenden, desperado's en revolutionairen, maar van een paar groeperingen die elkaar de verantwoordelijkheid voor de orde betwistten, die daardoor aan de top onoverzichtelijke toestanden schiepen en zodoende aan de basis ruimte maakten voor willekeur. Het is die eigenaardige vaderlandse ordelievendheid, die over het algemeen tot averechtse resultaten leidt, en waarmee het volk ook later nog veel te stellen zou krijgen, zoals het er al eerder mee te maken had gekregen. Jammer genoeg gaat De Jong niet nader in op dit bijzondere karaktertrekje zonder hetwelk men zich een Nederlandse overheid nauwelijks kan voorstellen.

Het is een wel bekend maar weinig besproken feit dat het Nederlandse volk betrekkelijk rijk is aan kleine machtswellustigen. Een aantal van hen kwam na de bevrijding van het Zuiden terecht in de arrestatieploegen van de Binnenlandse Strijdkrachten en kreeg daar de kans om naar eigen smaak zijn eigen kampbewind te voeren.

Een door De Jong geciteerde arts noteerde: "De bewaker heeft wat bloed aan zijn handen: beveelt een der gevangenen dit af te likken. De zoon van S. moest zijn eigen vader slaan. Opsluiten in een hondehok en dan laten blaffen. Pieringen opeten, met het gezicht in een mesthoop rollen. (enz.) Dit alles doen voor de ogen van een opgeschoten publiek dat het toejuicht."

Ook de foto's van arrestaties, het kaalknippen van "moffenmeiden", en dan in het bijzonder de gezichten van de overheidsdienaren en de toeschouwers bewijzen dat de nasleep van een oorlog weinig of niets bevat om trots op te zijn. Ook de eigenlijke bevrijders hebben zich trouwens niet onbetuigd gelaten: er is door de geallieerde troepen hier en daar flink huisgehouden ten nadele van degenen die nog ter begroeting met een vlaggetje hadden staan zwaaien.

Sinds zijn oprichting is het de vraag geweest of het Militair Gezag werkelijk nodig was. Het is een schijnprobleem. De lethargie van de bevolking maakte een speciaal gezagsapparaat overbodig. Maar Nederland was frontgebied, wat daar gebeurde was ondergeschikt aan de oorlogvoering en het lag dus voor de hand dat het Zuiden ook in eerste instantie militair zou worden bestuurd. Het opperhoofd van dit militair bestuur was voor geen kleintje vervaard, vond een verdeelde ministerraad tegenover zich, en kreeg bovendien doordat de strijd in het Zuiden lang duurde de kans, zijn bestuursapparaat overmatig uit te bouwen. Zo trad het vanzelf buiten zijn oevers. Maar er is geen enkele garantie, dat een burgerlijk bestuur zich niet op dezelfde manier zou hebben ontwikkeld.

Tot degenen die in de chaotische overgangstoestand probeerden hun macht uit te breiden, hoorde ook prins Bernhard. Koningin Wilhelmina had, overeenkomstig haar opvattingen over de macht van het staatshoofd, geweld dat hij tot opperbevelhebber van de land- en zeestrijdkrachten zou worden benoemd. Op die manier zou ze, buiten het parlement om, via haar schoonzoon haar invloed stevig kunnen uitbreiden.